

ການນຳໃຊ້ ອິນເຕີເນັດ ແລະ ການຮັກສາຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ
Internet Use & Online Privacy Guide
ໂດຍ: ຄະຈອນສິກ, ICT Advisor
 ວັນອັງຄານທີ່ 04 ກັນຍາ 2012

ເນື້ອໃນບົດສະເໜີ

- 1 ແນະນຳ ນິຍາມ ຂອງ Internet/Online Privacy
- 2 ຄວາມສ່ຽງຂອງການໃຊ້ ອິນເຕີເນັດ
- ✓ 3 ສິ່ງທີ່ຄວນຮູ້ ແລະ ລະວັງ
- 4 ສິ່ງທີ່ທ່ານ ສາມາດເຮັດໄດ້
- 5 ສະຫຼຸບ

ແນະນຳ ນິຍາມ ຂອງ Internet/Online Privacy

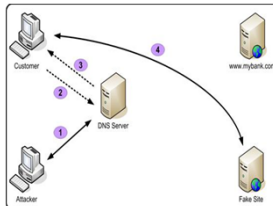

- ອິນເຕີເນັດເຮັດໃຫ້ເຮົາສາມາດມີການຕິດຕໍ່ສື່ສານທີ່ດີຂຶ້ນ, ແລະ ໄຮ້ພົມແດນ. ເປັນແຫຼ່ງຂອງການຮຽນຮູ້ທີ່ບໍ່ມີຂຽດຈຳກັດ. ເຊັ່ນ: ການມີສ່ວນຮ່ວມໃນທຸກໆດ້ານຂອງຊີວິດ ລວມມີການຊອກວຽກເຮັດ, ການສະໝັກງານຕ່າງໆ, ການຕິດຕາມຂ່າວສານ, ການຕິດຕໍ່ ແລະ ເຊື່ອມໂຍມກັບໝູ່ເພື່ອນທີ່ຢູ່ຫ່າງໄກ ແລະ ເປັນແຫຼ່ງຄວາມຮູ້ອັນມະຫາສານ.
- Internet/Online Privacy ກ່ຽວຂ້ອງກັບຂໍ້ມູນຂອງຜູ້ໃຊ້ທີ່ຕິແຜ່ລົງ ອິນເຕີເນັດ. ເປັນສິ່ງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເຖິງປັດໃຈຕ່າງໆ, ເຕັກນິກ ແລະ ເຕັກໂນໂລຊີທີ່ໃຊ້ປົກປ້ອງຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນ ແລະ ເປັນຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ, ການຕິດຕໍ່ສື່ສານ, ແລະ ການຕ້ອງການສ່ວນຕົວຕ່າງໆ.
- ເປັນສິ່ງທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດຂອງຜູ້ໃຊ້ ເນື່ອງຈາກວ່າ ລະບົບການຄ້າ ອີເຣັກໂຕຣນິກ ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນໃນການໃຫ້ເປົ້າໝາຍຕໍ່ລູກຄ້າ.
- ສິ່ງທີ່ໜ້າເປັນຫ່ວງແມ່ນການໃຊ້ຂໍ້ມູນໃນການຊື້ເຄື່ອງ, ການໃຊ້ social media ດັ່ງ Facebook ທີ່ຂໍ້ມູນອາດຖືກນຳໃຊ້ໃນທາງທີ່ບໍ່ເໝາະສົມ ຫຼື ຖືກລັກລອບໃນໂລກອອນລາຍ.

ຄວາມສ່ຽງຂອງການໃຊ້ ອິນເຕີເນັດ

- ຄວາມສ່ຽງຂອງການໃຊ້ອິນເຕີເນັດລວມມີ:
 - Phishing: ການແຮັກຂໍ້ມູນເພື່ອລັກລອບເອົາຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນ, ລວມມີ: username, password, PIN, ເລກລະຫັດບັດ Credit card.
 - Pharming: ການແຮັກເວັບໄຊຈາກເວັບໄຊທີ່ແມ່ນຕົວຈິງໄປສູ່ເວັບໄຊຫຼອກລວງທີ່ມີ IP ຕ່າງ.
 - Spyware: ແອັບພຣິເຄຊັນ offline ທີ່ລັກເອົາຂໍ້ມູນຜູ້ໃຊ້ດຽວທີ່ບໍ່ຮູ້ຕົວ. ເມື່ອຕ້ອມພົວເຕີ online ຂໍ້ມູນທີ່ຮວບຮວມໄດ້ແມ່ນສິ່ງໄປຫາແຫຼ່ງ Spyware source.
 - Malware: ເປັນແອັບພຣິເຄຊັນທີ່ທຳລາຍເຄື່ອງຄ້ອມພົວເຕີໂດຍ ຜ່ານ Trojans, viruses ແລະ spyware.

ສິ່ງທີ່ຄວນຮູ້ ແລະ ລະວັງ

- ກິດຈະກຳທາງອິນເຕີເນັດຫ້ຍາງແຕ່ທີ່ສາມາດເປີດເຜີຍຂໍ້ມູນຂ້ອຍ?
 - ການ sign up ຂໍນຳໃຊ້ບໍລິການຕ່າງໆ: ຄ້ອມພົວເຕີແມ່ນເຊື່ອມຕໍ່ກັບລະບົບອິນເຕີເນັດ ໂດຍຜ່ານ IP Address ທີ່ມີທີ່ຢູ່ແຕກຕ່າງກັນຕົວຢ່າງ: 123.45.67.890. IP ແມ່ນ ເຮັດໃຫ້ຄ້ອມພົວເຕີສາມາດຮັບສິ່ງຂໍ້ມູນໄດ້.
 - IP Address ອາດເປັນ Dynamic addressທີ່ສາມາດປ່ຽນແປງໄດ້ຕະຫຼອດ ຫຼື Static address ທີ່ຄົງຄ່າໄວ້ຄືເກົ່າຕະຫຼອດ.
 - ການສະມັກ E-mail ໃໝ່
 - ການທ່ອງອິນເຕີເນັດ
 - ການໃຊ້ Search engine ເຊັ່ນ: Google, Bing, Yahoo Search, etc.
 - ການໃຊ້ Instant messages (IM) ເຊັ່ນ: MSN Chat, Facebook Chat, etc.

ສິ່ງທີ່ຄວນຮູ້ ແລະ ລະວັງ

- ກິດຈະກຳທາງອິນເຕີເນັດຫ້ຍາງແຕ່ທີ່ສາມາດເປີດເຜີຍຂໍ້ມູນຂ້ອຍ?
 - ການໃຊ້ social network ເຊັ່ນ: Facebook, myspace.com, His, LinkedIn, etc
 - ການຂຽນລົງໃນ Blog ຕ່າງໆ

ສິ່ງທີ່ຄວນຮູ້ ແລະ ລະວັງ

- ຄົນອື່ນສາມາດຮູ້ຂໍ້ມູນນຳເຮົາໄດ້ແນວໃດ?
 - ອິນເຕີເນັດສາມາດເຮັດໃຫ້ທຸລະກິດເຂົ້າເຖິງລູກຄ້າໄດ້ຫຼາຍຂຶ້ນ, ເຮັດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າສາມາດສື່ສານກັບລູກຄ້າໄດ້ຫຼາຍຊຶ່ງທາງ ແລະ ກ້ວາງຂວາງກ່ວາເກົ່າ. ລວມທັງເປົ້າໝາຍລູກຄ້າສະເພາະກຸ່ມໃດໜຶ່ງ.
 - Cookies: ເມື່ອທ່ານຫາກເຂົ້າເວັບໄຊຫຼາຍໆເວັບ, ຫຼາຍເວັບແມ່ນຝາກຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການເບິ່ງເວັບຂອງທ່ານ ເອີ້ນວ່າ: Cookies. Cookies ເປັນຂໍ້ມູນທີ່ສົ່ງຈາກ web server ໄປຫາ browser ຂອງຜູ້ໃຊ້ເຊັ່ນ: Firefox, Chrome, Internet Explorer, Safari, etc.
 - Cookies ອາດລວມມີຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການ log in, ການລົງທະບຽນຕ່າງໆ, ອື່ນໆ Cookies ມີການບັນທຶກຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວ ແລະ ສົ່ງກັບໄປ web server ເມື່ອລູກຄ້າກັບຄືນມາ, ໜ້າຕ່າງ ຫຼື ຜິວໄດ້ຮັບກໍຈະຄືເກົ່າທີ່ຜູ້ໃຊ້ເຄີຍເຫັນ.

ສິ່ງທີ່ທ່ານ ສາມາດເຮັດໄດ້

- ທ່ານສາມາດປົກປ້ອງຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວຂອງທ່ານໂດຍການ:
 - ບໍ່ແຊຣ ຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວ(ອີເມວ, ຊື່, ທີ່ຢູ່, ອາຍຸ, ລາຍໄດ້ ຕ່າງໆ) ໃນບ່ອນສາທາລະນະ ເຊັ່ນ: Social network
 - ເມື່ອຕ້ອງມີການ log in ຕ່າງໆບໍ່ຄວນເລືອກໃຫ້ຄ້ອມພົວເຕີຈື່ຄຳທີ່ເຮົາຕີໃສ່ ແລະ ຕ້ອງມີການຄິຣກເອົາ log out ທຸກໆຄັ້ງ.
 - ມີ Email account ຫຼາຍໆ account ເພື່ອໃຊ້ໃນວຽກທີ່ແຕກຕ່າງກັນເຊັ່ນ: ວຽກ, ຕິດຕໍ່ໝູ່ເພື່ອນ, ການຊື້ເຄື່ອງ ອື່ນໆ.
 - ຕ້ອງຢ່າລືມວ່າ: ຫ້ອງການ/ສຳນັກງານແມ່ນມີການກວດກາການໃຊ້ລະບົບ ຄ້ອມພົວເຕີ ແລະ ອິນເຕີເນັດຂອງທ່ານ. ສະນັ້ນ, ຂໍ້ມູນ ສ່ວນຕົວທີ່ສຳຄັນຕ້ອງມີການເກັບມ້ຽນໄວ້ຄ້ອມພົວເຕີສ່ວນຕົວ, ແລະ ບໍ່ໃຊ້ຄ້ອມພົວເຕີຫ້ອງການໃນວຽກສ່ວນຕົວຫຼາຍເກີນຄວນ.

ສິ່ງທີ່ທ່ານ ສາມາດເຮັດໄດ້

- ທ່ານສາມາດປົກປ້ອງຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວຂອງທ່ານໂດຍການ:
 - ບໍ່ເປີດອີເມວທີ່ທ່ານບໍ່ຮູ້ຈັກຄົນສົ່ງມາ, ຫຼື ເປີດ attachment ເພາະອາດເຮັດໃຫ້ຄອມພິວເຕີທ່ານຖືກ malware ໄດ້ - ຖ້າບໍ່ແນ່ໃຈ ກົດ“Delete” ທັນທີ.
 - ຫ້າມ ຕອບກັບ ຫຼື “Reply” Spam emails ທີ່ກ່ຽວກັບການໂຄສະນາສິນຄ້າ, ຂໍຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວເຊັ່ນ: username, password ເພາະທ່ານອາດສ່ຽງຕໍ່ກັບການສູນເສຍຂໍ້ມູນ ສ່ວນຕົວ ແລະ ອາດຖືກເອົາໄປນຳໃຊ້ໃນທາງທີ່ບໍ່ດີ.
 - ກ່ອນມີການຄຶຣກ Accept/Yes/Agree ຕ້ອງມີການອ່ານລະອຽດ Terms and Conditions ໃຫ້ດີເສຍກ່ອນ.

ສະຫຼຸບ

- ຄວາມສ່ຽງຂອງການສູນເສຍຂໍ້ມູນທາງອິນເຕີເນັດສາມາດ ຫຼຸດຜ່ອນໄດ້ໂດຍການ:
 - ຕ້ອງໃຊ້ Anti-virus, anti-malware, anti-spams, firewalls ທີ່ update.
 - ການ shopping online ແມ່ນຕ້ອງຜ່ານ address ເປັນ https:// ເທົ່ານັ້ນ.
 - ບໍ່ແຊຣ໌ຂໍ້ມູນສ່ວນຕົວໃນທີ່ສາທາລະນະຫຼາຍ
 - ມີການ Clear Browser cache & browsing history ເປັນປະຈຳ.
<http://support.mozilla.org/en-US/kb/clear-cache-delete-temporary-files-fix-issues>
 - ເວລາຕັ້ງ password ຕ້ອງໃຫ້ມີຕົວໃຫຍ່, ຕົວນ້ອຍ, ຕົວເລກ ແລະ ສັນຍາລັກປົນກັນ ແລະ ມີການຕັ້ງໃໝ່ ທຸກໆ 3-4 ເດືອນ.

